

Open dag De Ploeg

Bergeijk - In het teken van de herbestemming van locatie De Ploeg organiseert Wooninc. speciaal voor de Bergeijkse gemeenschap en andere belangstellenden een open dag op zondag 9 maart. In het voorjaar van 2007 heeft Wooninc. het fabrieksgebouw en het park, ontworpen door Gerrit Rietveld respectievelijk Mien Ruys, aangekocht met het doel de cultuurhistorische waarde te behouden en een nieuwe passende bestemming te vinden. De open dag is vooral bedoeld om Bergeijkers te betrekken bij de ideevorming voor de herbestemming, waarmee de basis wordt gelegd voor de toekomst van de locatie.

Tijdens de open dag van 12.00 tot 17.00 uur vinden er diverse activiteiten plaats in en rondom het Ploeggebouw. De eerste ideeën van de architect Pi de Bruijn van De architecten Cie. uit Amsterdam worden gepresenteerd en er wordt een film vertoond waarin deskundigen en betrokkenen vanuit diverse invalshoeken hun mening geven over de toekomst van deze

fotografie Norbert van Onnai

locatie. Het doel is te helpen bij de ideevorming en op diverse manieren uitwisseling te stimuleren. Vervolgens is het aan de architect om dit mee te nemen in de verdere uitwerking. Daarnaast worden er onder andere rondleidingen gegeven door oud-medewerkers van De Ploeg, is er een tentoonstelling van werkstukken door leerlingen in samenwerking met de basisscholen in Bergeijk, een rondetafelgesprek met oud-medewerkers, een speurtocht en knutselhoek voor kinderen en vermaak door lokale verenigingen.

De open dag wordt georganiseerd met medewerking van de Stichting Rietveld & Ruys en gemeente Bergeijk. Hiermee wordt tevens het Rietveld & Ruys jaar officieel geopend waarin diverse activiteiten zullen plaatsvinden ter ere van 50 jaar Rietveld en Ruys in Bergeijk.

IN DIT NUMMER

- Tour de Jan Janssen
- Trompettercup
- Wandelagenda

Passiezondag

Heroverweeg mij Heer, doe recht, laat hen het hoofd afwenden die weer uw wetten schenden, breng mij voorgoed in U terecht.

BEL GRATIS De kleine advertenties ('Trompetjes') plaatst u gewoon via de telefoon **0800-0240202** tijdens kantooruren uiterlijk tot maandag 15.00 uur voor plaatsing in dezelfde week.

De oerhistorie van De Ploeg

Bergeijk - Vorig jaar viel het doek over Weverij De Ploeg. Een onderneming van naam en faam, vele jaren een van de grootste werkgevers in Bergeijk. Een markant gebouw, schepping van architect Gerrit Rietveld, staat verlaten aan de Riethovensedijk, genesteld in een parkachtige omgeving van tuinarchitecte Mien Ruys. Alles werd verkocht aan Wooninc, de nieuwe eigenaar. De gemeente Bergeijk heeft 2008 uitgeroepen als Ploegjaar, met het accent op 50 jaar Rietveld en Ruys. Terwijl allerlei plannen worden gemaakt om het Ploegjaar niet alleen plaatselijk maar ook landelijk onder de aandacht te brengen, gaat ook de geschiedenis van De Ploeg over de tong. Vooral de vroegste historie staat bol van allerlei legenden, waarbij de werkelijkheid uit het oog verloren wordt. De overlevering, die in allerlei variaties daarover de ronde doet, zullen we hier niet weergeven. Elk verhaal zou opnieuw een eigen leven gaan leiden en wellicht als historie worden opgevat.

door Johan Biemans

Hoewel De Ploeg feitelijk pas in 1923 als Coöperatieve Productie- en Verbruiksvereniging werd opgericht, is de aanloop daarvan bijzonder interessant. De pioniers van De Ploeg werden in Bergeijk zeker niet met vlag en wimpel ingehaald, integendeel. Brengen we even in herinnering de oktoberrevolutie in Rusland (1917) en de Eerste

Wereldoorlog (1914-1918). Heel Europa was in de greep van angst voor het rode gevaar van socialisme en communisme. En dan was er nog een zekere Troelstra die op 11 november 1918 in eigen land opriep tot de socialistische revolutie.

Nederland was in die wereldbrand wel neutraal gebleven, maar ook Bergeijk had vanwege de grensbewaking nogal wat militairen en Belgische vluchtelingen in huis gehaald. In deze roerige tijd ontstonden groepen die het kapitalisme de schuld gaven van sociale tegenstellingen in de maatschappij, telkens uitlopend op oorlog en geweld. Een bekend voorbeeld is de kolonie Walden, in 1898 gesticht door Frederik van Eeden in Het Gooi. Een dergelijke groep had zich in 1919 als landbouwkolonie gevestigd in Best. Dat leidde daar niet tot het gewenste resultaat met gevolg dat een van de deelnemers, Willem van Malsen, op 15 maart 1921 met zijn vrouw naar Bergeijk vertrok. Hun bedoeling was in het voormalige notarishuis van de familie Van Galen een nevenvestiging van de kolonie in Best te exploiteren, hier als vegetarisch herstellingsoord. Dat ze hier in Bergeijk niet met applaus ontvangen werden, vertelt ons het verslag van een ooggetuige die het zelf van nabij heeft meegemaakt.

Mijnheer Van Oostrum vertelt: Van 1919 tot ultimo 1923 woonde ik met mijn gezin op 't Hof. Dit was eigenlijk het dorp Bergeijk; buiten het buurtschap Weebosch behoorde ook nog tot Bergeijk het buurtschap het

Loo, waar een bekende zuivelfabriek is gevestigd die ook nogal aan export doet, dit buurtschap is gelegen aan de verharde weg, die via Luysgestel naar België loopt. Komt men nu van het Loo het dorp Bergeijk binnen dan verrijst aan de rechterhand een grote katholieke kerk aan een mooi plein, omringd door huizen achter bomen verscholen; de hoofdstraat volgend treft men dan het gemeentehuis aan, terwijl daarnaast even terugstaand en door een tuin omgeven de pastorie staat van de predikant der Nederlands Hervormde Gemeente aldaar met een weinig verder de kleine kerk dezer gemeente.

Lees verder op pagina 9

www.windakbrabant.nl
T 0497 388 062

windak
JAKKAPELLEN

Volgende week in deze krant

AUTROMPETTER

Zo ziet u het weer... **WEER...**

9°

WZW 4-5

WeekendWeer
Meer Weer op pagina 3

Orschoot Best
Hilversbeek
Veldhoven
Bladel
Reusel
Eersel
Valkenswaard Leende
Bergeijk

www.weltencaravans.nl

CARAVANSHOW
ZO. 9 MAART

Veel recente Hobby's

De Run 8256 - Veldhoven - 040-2538982

Vermeulen
WOONSTIJLEN.NL

AKTIE

NU bij aankoop van een 2de set bedbodem+matras: **gratis**

Waar t.e. 599

Wilhelminalaan 70 - Reusel - tel: 0497-641303

De oerhistorie van De Ploeg

Het voormalige Bolsjewiekerkerkhof in de Bergerheide. Links zijn nog twee palen zichtbaar van de prikkeldraadafrastering.

Vervolg van voorpagina

Tegenover deze kerk is gelegen een groot herenhuis met aangebouwd koetshuis en bijgebouwen en daar achter een grote tuin omgeven door hoge bomen, de zogenaamde Van Galenstichting. Dit herenhuis was eigendom en werd vroeger bewoond door een zekere mijnheer Van Galen, een oud-kolonel van het leger, die op rijpere leeftijd ging huwen met een meisje uit de 'mindere stand', zoals dat dan vroeger genoemd werd. Dit huwelijk werd de kolonel, die niet onbemiddeld was, door zijn familie zeer kwalijk genomen wat tot gevolg had dat de familiebetrekkingen werden verbroken. Het huwelijk bleef kinderloos en toen de kolonel stierf bleek dat hij de familie geheel had onterfd en bij testament had bepaald dat alle bezittingen werden ondergebracht in een stichting, genaamd de Van Galenstichting, waarbij resp. dominees van de Nederlands Hervormde Gemeenten van Bergelijk, Valkenswaard en Eindhoven als bestuur der stichting werden aangewezen.

Het voornoemde herenhuis met toebehoren moest dienen als inrichting voor herstellende zieken die nog enige rust nodig hadden. Het geldelijke bezit van de erflater bestond grotendeels uit Russische Staatsobligaties en toen in 1917 de staatschulden van Rusland geannuleerd werden begonnen de financiële moeilijkheden, de Stichting kon met eigen geld niet meer aan het gestelde doel voldoen. Ten einde raad werd besloten te trachten de Van Galenstichting te verhuren met de bepaling erbij dat deze aan het doel in de stichtingsakte vermeld moest blijven beantwoorden.

Er kwam één gegadigde, die akkoord ging met de gestelde eisen; een der predikanten-beheerders was afwezig, doch de twee anderen vonden het aanbod aanmerkelijk en tekenden het contract, blij dat er een oplossing was. Toen de derde beheerder in zijn vakantie erachter kwam wie de huurder was, haastte hij zich naar huis om te bewerkstelligen dat het contract teniet werd gedaan, maar dit was niet mogelijk, het was door de meerderheid getekend.

Het was namelijk gebleken dat De Ploeg, een gemeenschap van mensen die zich te Best (N.B.) had gevestigd, de huurder was. Deze gemeenschap had tot doel gezamenlijk en in vereniging een kleine maatschappij op te bouwen waarin ieder zijn beste krachten gaf en waarvan de voordelen gelijkmatig werden verdeeld, loon werd niet ontvangen, maar

elk kreeg wat hij binnen zekere grenzen nodig had. De conclusie werd getrokken dat dit een communistische instelling was en door 'bolsjewiek' (zoals deze ter plaatse werd genoemd) werd bestuurd.

In de Van Galenstichting te Bergelijk kwam een echtpaar voor de leiding van het geheel. De man was gekleed in een manchester pak, had een rode baard en droeg geen hoofddeksel en tot overmaat van ramp bleek uit de burgerlijke stand (in zo'n dorp is zoiets gauw bekend) dat man en vrouw niet getrouwd waren doch een vrij huwelijk hadden; de vrouw zou zorgen voor de herstellende zieken, zij was namelijk verpleegster.

De pastoor ter plaatse waarschuwde de moeders vanaf de kansel dat zij op hun kinderen moesten letten; deze mochten niet in het bos komen, 't was niet vertrouwd met 'dien bolsjewiek', terwijl de neringdoenden in geen geval aan die stichting iets mochten leveren. De vermaningen en ophitsingen hadden tot gevolg dat een menigte op een avond met rieten, stokken, stenen, enz. naar de stichting togen en alle ruiten van het gebouw vernielde. Na deze vernieling heeft de leider de luiken gesloten, de mareschaussee hoorde van het geval en deed onderzoek, doch de leider wilde geen aangifte ervan doen en daardoor kon de zaak niet worden berecht. De ruiten zijn later weer ingezet door iemand van buiten en voortaan werden 's avonds de luiken gesloten.

Het niet leveren van goederen was natuurlijk een handicap, maar iedere morgen ging de leider met de fiets, waarop een grote mand, brood, meel, enz. van Valkenswaard halen.

De schrik voor 'den bolsjewiek' zat er zo in dat dit niet tot de plaats zelf beperkt bleef. Er werd namelijk door het bestuur van De Ploeg, die nu de stichting onder beheer had, een verzoek aan de Minister van Financiën gedaan om in een der bijgebouwen van het pand een weverij te mogen inrichten. Hiervoor was namelijk een vergunning nodig omdat Bergelijk binnen 5000 meter van de grens ligt. Het verzoek werd in handen gesteld van de sectiechef der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen van de sectie Eersel, die meerdere dorpen omvat en waaronder ook Bergelijk behoort, welke sectiechef in de regel zulke verzoeken behandelde. Hij was rooms-katholiek en durfde naar mijn mening 'den bolsjewiek' niet te bezoeken; ik kreeg althans deze indruk en hij verzocht mij het verzoek te willen

behandelen. Ik was toen dienstgeleider-deurwaarder der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen ter plaatse. Het bezoek aan 'den bolsjewiek' liep natuurlijk zonder incidenten af en de vergunning werd naderhand verleend.

Doch toen kwam er weer een ander geval: op zeker ogenblik werd mij door de ontvanger der directe belastingen van het ontvangentoer te Eersel een dwangbevel toegezonden ten name van v. M., de leider van de Van Galenstichting voor verschuldigde inkomstenbelasting. Het dwangbevel werd aan hem betekend. De man maakte bij de ontvangst de opmerking dat hij wel wilde betalen als het bedrag, voor oorlogsdoel-einden bestemd, er werd afgetrokken. Waarop hem is geantwoord dat hij zeer goed wist dat ik dit niet kon doen. (Hij was namelijk goed ontwikkeld, had 5-jarige hbs-opleiding gehad).

Betaling volgde dus niet en omdat het hier een principiële kwestie betrof kon niet anders dan beslag volgen; de man had geen andere eigendommen dan de fiets, waarmee levensmiddelen werden gehaald. De beslissende instanties hadden geen pardon, dus de fiets werd in beslag genomen en op zekere dag publiek verkocht. De belangstelling bij de verkoop was enorm, er werd van alle kanten geboden, zodat het verschuldigde bedrag + kosten spoedig was overschreden, waarna de verkoop werd gestaakt. Het te veel ontvangen bedrag werd aan de betrokkene aangeboden doch deze weigerde dit met de woorden: 'De staat heeft het gewild en moet het geld maar houden, maar nu zit ik morgen zonder fiets en kan dus niets halen voor mijn verpleegden', waarop hem is medegedeeld dat hij mijn fiets hiervoor mocht gebruiken. Het geld werd afgedragen aan de ontvanger te Eersel en de man kreeg weldra een andere fiets van de gemeenschap De Ploeg.

Nog was het drama, als ik het zo noemen mag, niet ten einde. 'Den bolsjewiek' (de man was dit in werkelijkheid niet, hij veroordeelde scherp het regiem in Rusland) trof wel de grootste ramp die hem kon treffen. Zijn gezin

werd verrijkt met een baby, maar bij de geboorte hiervan overleed de jonge moeder. Mijn vrouw en ik waren er zeer van onder de indruk; mijn vrouw heeft een condolatiebriefje aan de man geschreven, hetwelk hem toegezonden werd. Een poosje daarna kwam hij op een avond in donker ons bedanken, hij was bang dat het ons zou compromitteren als iemand het zag. Hij vertelde dat dit het enige blijk van belangstelling uit het dorp was geweest en zijn vrouw was ter aarde besteld in een bos nabij het dorp. Daar was namelijk een open plek omgeven door prikkeldraad waar niet geïdentificeerde personen, die door de elektrische grensversperring tussen België en Nederland in de oorlog 1914-1918 het leven hadden verloren en anderen waren begraven. Op de r.k. begraafplaats kon dit niet vanwege de gewijde aarde.

De predikant der Nederlands Hervormde Gemeente had gevraagd of hij een eerste, tweede of derde klasse graf wilde, waarop hij had geantwoord: 'Dan liever in het bos, als er ook nog klassen zijn.' 'Den bolsjewiek' kon nu niet meer zijn werkzaamheden in de Van Galenstichting naar behoren verrichten en is met zijn kindje teruggegaan naar De Ploeg in Best, waarna een ander echtpaar zijn plaats heeft ingenomen. De Weverij bestaat zeker nog, de Ploegstoffen worden wel in advertenties aangeboden. De rieten, enz. doen zeker nog opgeld in het zuiden, zie de aanhef van dit artikel, hopelijk is overgens die toestand aldaar iets verbeterd in al die jaren. w.g. H. van Oostrum (Arnhem).

Tot zover het verslag van een tijdgenoot. Bovenaan de brief noemde hij nog: Op 5 mei 1961 de volgende verhandeling geschreven naar aanleiding van een artikel in de pers van 28-4-1961 betreffend het buurtschap Weebosch in de gemeente Bergelijk, in welk buurtschap de familie Toon Slegers bij haar vestiging met rieten, enz. werd ontvangen. De heer H. van Oostrum overleed 5 oktober 1965.

Merkwaardig dat in de kranten van die tijd over dit voorval in Bergelijk nauwelijks iets is te vin-

den. Enig spuurwerk leverde echter toch nog één kleine krent in de pap, tevens bevestiging met de juiste datering. De Meierijse Courant van 26 maart 1921 meldt onder het kopje

Baldadigheid

BERGEIJK. In den nacht van Maandag op Dinsdag werden van het huis van wijlen de familie van Galen, waar zich verleden week twee heeren en twee dames gevestigd hebben, een 24-tal ruiten verbrijzeld.

Bovenstaande is een stukje geschiedenis dat gelukkig, dankzij onze zegsman, bewaard is gebleven. Daarmee verwijzen we graag alle zogenaamde legenden naar het rijk der fabelen. Achteraf mogen we blij zijn dat de mensen van De Ploeg naar Bergelijk gekomen zijn. We hebben er ongehooflijk veel aan te danken.

Mijn vader, die in 1927 als 20-jarige in Bergelijk kwam als tuinman bij de Zusters Ursulinen, met klooster en tuin grenzend aan het notarisshuis, wist alleen maar goeds te vertellen over de Ploegmensen. Hij heeft er 43 jaar lang plezierig mee samengewerkt.

Twee vroegere pensionarissen desdits bij de zusters Ursulinen: een bijna 100-jarige en een 104-jarige mevrouw, hebben me verteld dat ze vroeger vanuit de dortoir (slaapzaal) de herstellende zieken, genietend van de zon in de tuin zagen liggen, maar door de zusters het verbod kregen opgelegd om niet meer door het raam te kijken.

In mijn jeugd jaren heb ik het zogenaamde Bolsjewiekerkerkhof nog gekend, op een wat hoger gelegen stukje bos aan de tegenwoordige Schietbergdreef. Het verroeste prikkeldraad hing er nog aan de dennenbomen. Kort na de Tweede Wereldoorlog is op die plek een van de Oostenrijkse woningen gebouwd. Dat hier in de Eerste Wereldoorlog ook slachtoffers van 'den ellentriek' langs de grens begraven werden is ook een feit. Hun namen zijn bekend, maar dat lijkt me een onderwerp voor een andere keer.

Vlees = doorgestreept. (waren vegetariërs).

VEGETARISCH HERSTELLINGSOORD

van de Coöperatieve Productie- en Verbruiks-Vereeniging
„De Ploeg“

Huis der Van Galenstichting te Bergelijk

Vegetarisch Herstelloord de Van Galenstichting, later kantoor van Weverij De Ploeg.